

Nominikantaisten verbijohdosten rakennemalleja

1. Jokapaikan johtimia

Suomen kielen verbiderivaation yksi kiintoisa johdinryhmä ovat suffikit, joiden ainoa tehtävä on muuttaa nomini verbiksi. Nominiahan ei Suomessa sellaisenaan voi käyttää verbinä, kuten voi esimerkiksi englannissa: *a neighbour* 'naapuri', *to neighbour* 'olla naapuri' ('*naapuroida*'); *a porch* 'eteinen, ulkoportaikko', *to porch* 'heittää eteiseen': "The newsboy *porched* the newspaper yesterday." (Aitchison 1987, 156; Clark — Clark 1979, 767—). Kaikissa uralilaisissa kielissä tosin on joitakin sanoja, joilla on sekä nominin että verbin taivutus. Sanaluokan suhteen indifferenttejä suomen kielen juuria ovat esim. *itä-*, *kuiva-*, *sylke-* ja *tuule-* (Itkonen 1966, 226.) Tavallisempaa kuitenkin on, että nominius tai verbiys näkyy jo sanan vartalosta. Suomessa on esimerkiksi satamäärin supistumaverbien eli TA-johtimisten rakennemalliin mukautettuja lainaverbejä (r. *valsa* > *valssata*).

Yleisimpiä tehtävältään rakenteellisia denominaalisia verbinjohtimia ovat TA ja I (vaihtelevia pintamuotoja edustavien johdinten merkintätavasta ks. Kytömäki 1977). Mainitsen joitakin äskettäin esiintyneitä TA-johtimella derivoituja denominaalisia verbejä: *afrota* 'tanssia afrikkalaistyyliisesti' (HS 11.6.89), *hanskata* 'lakkoilla' (HS 31. 10. 89; verbin merkitys Nykyslangin sanakirjassa on 'tapella nyrkein, käydä käsiksi'), *nurkata* 'vallata nurkka yrityksestä' (HS 26. 1. 90; NS:ssa verbin merkitys on 'salvoa nurkat, rakentaa'), *perestroikata* 'kannattaa p:aa' (SK 38/89), *sammota* 'käyttää sampona' (Turun City-lehti 1/90) ja *uniceffata* 'tukea U:n toimintaa' (U:n suoramainos). Vain rakenteellinen voi olla tehtävältään myös johdinyhtymä TA-L (pinta-asuna useimmiten *ile*), joka esiintyy joko TA-johtimisten rinnalla tai ilman TA-vaihetta: *aivoilla* 'käyttää aivojaan' (TS 27.2.90), *dallastella* 'elää kuin Dallas-nimisessä

TV-sarjassa' (HS 8. 8. 89), *dingoilla* 'harrastaa kaikkea Dingo-yhtyeeseen liittyvää' (HS 14. 2. 86), *ekoilla* 'harrastaa ekologista elämäntapaa' (MMM 1984 Vuoden sanoja -luettelo, laatinut Aarre Huhtala, joka on laatinut myös vuosien 1985—1989 vastaavat luettelot), *jumoilla* 'esiintyä Jumo-klubilla' (HS 13. 1. 90), *kauhuilla* 'harrastaa kauhukulttuuria' (Turun City-lehti 1/90), *kirppuilla* 'käydä kirpputorikauppaa' (HS 18. 5. 90), *kynkkäillä* 'kävellä käsikynkkää' (Kotiliesi 9/89), *leireillä* 'olla leirillä' (HS 19. 12. 89), *liedeillä* 'opiskella liedä' (HS 27. 11. 89), *messuilla* 'käydä messuilla' (HS 28. 10. 89), *munailta* 'tehdä munauksia' (HS 11. 2. 90), *raateilla* 'olla raatina' (radio Auran Aallot 27. 1. 90), *raiteilla* 'harrastaa interrailmatkailua' (MMM 1986 Vuoden sanoja -luettelo), *rikostella* 'tehdä rikoksia' (HS 6. 8. 89; SK 9/90), *siestailla* 'pitää siestää' (HS 3. 12. 89), *varpuilla* 'etsiä vesisuonta varvulla' (HS 15. 10. 89). Kantanomnin ollessa kolmi- tai useampitavuinen toimii sanaluokanmuuttajana yleensä I-suffiksi: *aarioida* 'laulaa aarioita' (Kauranen 1989, 136), *arkkitehturoida* 'opiskella arkkitehtuuria' (HS 24. 5. 90), *hallinnoida* 'osallistua hallintoon' (HS 12. 9. 89), *kirjelmöidä* 'lähettää kirjelmiä' (HS 24. 11. 89), *kitaroida* 'soittaa kitaraa' (HS 2. 12. 89), *lätkiä* 'pelata lätkää' (HS 5. 5. 90), *matineoida* 'osallistua matineaan' (Kauranen 1989, 82), *mittelöidä* 'osallistua mittelöön' (HS:n kuukausiliite 12/89), *sapuskoida* 'nauttia sapuskaa' (HS 18. 2. 90), *oscaroida* 'palkita Oscar-palkinnolla' (IS 30. 12. 89), *tenoroida* 'soittaa tenorisaksofonia' (HS 7. 4. 90) ja *versioida* 'esittää versioita' (HS 1. 3. 90). Arkisessa yleiskielessä nominien verbistäminen johtimilla I ja TA tai johdinyhtymällä TA-L on niin yleistä, että siinä voi nähdä oireita virallisen kielen substantiivitaudin vastapainoksi kehittyneestä verbitaudista: ei *suoriteta pillerinsyöntiä*, eikä *syödä pillereitä*, vaan *pilleroidään* (''Dosentti Antti Aro kuuluttaa tervettä järkeä pilleröintiin'' HS 25. 1. 90). Semanttisesti tyhjällä johtimella nomini kuin nomini muutetaan verbiksi, jonka tarkempi tulkinta jää vastaanottajan huoleksi samalla tavoin kuin spontaanien yhdyssanojen merkitys (vrt. *ihmevoide*, *käsivoide*, *käärmevoide*, *testivoide*, *uutuusvoide*, jne.). Tulkintaprosessit ovat samoja, joita tarvitaan nominipohjaisten englannin verbien tulkinassa (tarkemmin ks. Clark — Clark 1979, 788—789).

Yhtenä syynä spontaanisti käytettyjen yleisjohtimisten denominaalisten verbijohdosten suosioon voikin olla englannin kielen erittäin produktiivinen ''nominiverbien'' käyttö. Tosin on muistettava, että vastaavanlaisia pragmaattista ja kontekstuaalista tulkintaa edellyttäviä yleiskieleen vakiintumattomia denominaalisia johdoksia on myös kansankielessä ja jo vanhimmissa sanakirjoissa, esim. Jusleniuksella *sukin* (< *sucka*) 'drager strumpor uppå', Jusleniuksella ja Gananderilla *wijte-*

len, wijtelöitzen 'slingar med fem', Gananderilla *urailen* 'går efter et gammalt spår', Lönnrotilla *aapeloita* 'syssla med abc-boken', *aineilla* 'befatta sig med ämnen', *iltailla* 'tillbringa aftonen', *jouluilla* v.fr. (obrukl. *jouluta* af *joulu*) 'jula', *kaukailla* v.fr. (obrukl. *kauwata* af *kauka*), 'gå en vidlyftig krok; dröja länge', *muinella* 'sysselsätta sig med fornforskning', *taloilla* 'gå gård ut och gård in'. Yleisfunktioisten johdinten valinnassa on ollut horjuntaa. Esim. Jusleniuksella on nykysuomen *juhlia*-verbin vastineena vain *juhlittaa*, Gananderilla ja Renvallilla sekä *juhlata* että *juhlittaa*, Lönnrotilla edellisten lisäksi *juhlailla* sekä *juhlata*-verbin moderatiivijohdokseksi merkitty *juhlia*. Sen sijaan 'joulun viettämisestä' merkitsevää verbijohdosta ei ole missään muodossa vakiintunut yleiskieleen, vaikka esim. Lönnrotin sanakirja tarjoaa muotoja *jouluilla* ja *joulutella*.

Sanaluokanmuuttajajohtimella derivoitun verbin merkitys määräytyy pragmaattisesti kantanominin ja käyttöyhteyden mukaan. Vielä Lönnrotin sanakirjassa esim. verbi *ilmailla* (< *ilmata*) on ruotsinnettu 'vädra sig, taga frisk luft' ('lähteä ulos *ilmailemaan*') ja *ynnätä* 'följa med'. Kannasta *oja* johtimella TA derivoitu verbi *ojata* merkitsee vanhastaan 'ojan kaivamista', esim. *ojata pelto* (NS s.v. *ojata*), vaikka tavallisempi johdos tässä merkityksessä onkin *ojittaa*. *Ojata*-verbille ei NS:ssa anneta muuta merkitystä. Mutta kun kilpa-autoilija puhuu *ojaamisesta* (Timo Salonen TV-uutisissa 3. 1. 88), tulkitsee kuulija verbin toisin, 'ojaan ajamiseksi'.

Joskus jokin potentiaalisti polyseemisen verbin merkityksistä yksinomaistuu ja johdos leksikaalistuu: *kieltää* ja *kieliä* eivät enää merkitse mitä tahansa *kieleen* liittyvää. Vain merkityssopimuksia tuntematon, esim. pieni lapsi, voi kertoa *koiran kielineen* ('nuolleen') *kättään*. Myös kielellä leikkivä voi käyttää hyväkseen poikkeamista johdoksen vakiintuneesta merkityksestä. NS:n mukaan verbi *kapakoida* merkitsee 'kapakan pitämistä'. Kun kirjeenvaihtoveria etsivä ilmoittaa, ettei *tupakoi eikä kapakoi* (HS 28. 5. 89), lukijat tulkitsevat *kapakoinnin* toisin. Hevosharrastuksen lisääntyessä on verbi *hevostella* (vanhastaan 'tehdä rajua pilaa', vrt. NS *hevosenleikki*) saanut uuden merkityksen: ''Elämä pelkkää *hevostelua*'' (otsikko HS:n urheiluosastossa 22. 10. 89). ''*Hevostelusta* ei harrastus enää parane'' (otsikko HS:n nuorten sivulla 17. 6. 89). Verbiä *sikailla* käytti yleisönosastoon kirjoittanut merkityksessä 'käyttää sianlihaa' (''Tanskassa saa *sikailla* halvalla'' HS 23. 3. 89). *Vihannoida*-verbilläkin (< *vihanta*) on oma vakiintunut merkityksensä, mutta mainoksessa voidaan leikkillisesti kehottaa *vihannoimaan* eli asioimaan *Vihanto*-nimisessä liikkeessä (suoramainos 4. 10. 1986).

Vähitellen vakiintuneita muodon ja sisällön suhteita voidaan kyseenalaistaa myös toiseen suuntaan: Vanha johdos voidaan vaihtelun vuoksi tai tyyliysistä korvata uudella, esim. *kirjeillä* 'vaihtaa kirjeitä, kirjoitella' (Auli Oiva 11. 1. 90), *lounailla* (SK 38/89) pro *lounastaa, puuhastella* (TS 19. 10. 89) pro *puuhata, puuhailla, ruoastella* (Vihreä lanka 1. 9. 89) pro *ruokailla*. Vakiintuneen johdoksen sijasta voidaan käyttää produktiivisten derivaatiosääntöjen mahdollistamaa vaihtoehtoa myös ilman tietoisia tyyliavotteita. Näin lienee tulkittava esim. TV-uutisissa 17. 8. 89 esiintynyt *ilta*-kantaisen *illastaa*-johdoksen syrjäyttäminen *illallinen*-kantaisella: "Walleca *illallisti* presidentti Bushin kanssa." Joskus selitykseksi tarjoutuu kontaminaatio, esim. *ilmehdellä* (HS 18. 8. 89; vrt. NS:n *ilmehtiä* ja *ilmeillä*).

Paitsi vähittäistä leksikaalistumista esiintyy myös tietoista pyrkimystä johdosten leksikaalistamiseen. Suomessa on pyritty samakantaisten johdosten merkitysten erottamiseen ja sanaluokanmuuttajajohdinten semanttiseen työnjakoon aktiivisemmin kuin esimerkiksi unkarissa (Lábádi — Saarinen 1990, 2). Yleiskielen sanoja ei kuitenkaan voi täysin rinnastaa termeihin, joiden merkityksen pitää kontekstista irrallaankin olla mahdollisimman yksiselitteinen. Esim. *varasto*-sanana johdos *varastoida* merkitsee väljästi 'varastoon panemista, varastossa pitämistä'. Vuoden 1921 Virittäjässä (1—3, 25) kuitenkin todetaan, että ruotsin *magasiner*-verbin vastineeksi on *varastoida*-johdoksen rinnalle syntynyt erimerkityksisenä tarpeellinen verbi *varastota*, jota käytetään yksityisten ihmisten toimista: "Kuluttajayleisö *varastoo* tulitikkuja aksiiiveron pelosta." Johdos jäi sittemmin käytöstä ilman erityistä ohjailua, ehkä oudon rakenteen (3-tavuinen kanta + TA) takia. Syynä oli myös puhekielen *hamstrata*-verbi, jonka konnotaatioita virallistyylliseen *varastomiseen* ei sisällynyt. Asiatyyliin riitti *varastoida*-johdos tai sen parafrasisit. Aktiivinen ohjailu taas ei onnistu, jos kieliyhteisön tarpeet vievät toiseen suuntaan, kuten esim. *huomio*-sanasta I-johtimella derivoidun *huomioida*-verbin vaiheet osoittavat. Jo Nykysuomen sanakirja esittää esimerkkejä verbin kolmesta merkityksestä (tosin ensisijaista ensimmäisen merkityksen): 1. 'tehdä jatkuvasti huomioita', 2. 'huomata' ja 3. 'ottaa huomioon'. Ohjailu ei ole johtanut toivottuun tulokseen, koska kielenkäyttäjät tarvitsevat useammin verbiä merkitykseen 'ottaa huomioon' kuin 'tehdä huomioita' (ks. Leino 1989, 562).

2. Määrätehtäväisiä johtimia ja johdinkombinaatioita

Vain rakennetehtävän omaavat johtimet ovat käteviä mutta myös hankalia, niitä kun voi käyttää palvelemaan kahta herraa: kielen sopimusluon-

netta ja kielen luovuutta. Primaarilla denominaalisella verbinjohtimella voi myös olla erityistehtävä (Kangasmaa-Minn 1973, 155—156). Harvinaisetkin denominaaliset U-johtimiset verbit (esim. *huopua*, *multua*, *vahvua*; jo Gananderin sanakirjassa *laiskun* 'blir lat') tunnustetaan muutosverbeiksi (ks. esim. Räisänen 1988, 25). Produktiivinen denominaalinen muutosverbien johdin on N/TA (*pimetä/pimenee*; *puoleta/puolenee*). TTA-johtimeen taas kytkeytyy vihje kausatiivisuudesta, erityisesti merkityksestä 'varustaa kannan ilmaisemalla'. Tuoreehkoja puhekielen ja lehtikielen esimerkkejä ovat mm. seuraavat: *hamettaa* 'pukea hame päälle' (Marja Heino 13. 1. 90), *herkuttaa* (*Villeä*) 'antaa (Vilille) herkuja' (Anna Kytömäki 12. 11. 87), *kruunuttaa* 'varustaa kruunulla' (hammaslääkäri Leena Wendelin 11. 4. 90), *kyynelöittää* 'aiheuttaa kyyneleitä, panna kyynelöimään' (TS 19. 10. 89), *mökittää* 'rakentaa mökkejä' (HS 20. 11. 89), *seksittää* 'varustaa seksillä' (HS 26. 9. 89), *tabuttaa* 'varustaa tabuilla' (YK-tiedote 2/89.), *tikuttaa* 'panna tikkuja merkiksi' (HS 18. 2. 90), *yrjöttää* 'antaa Yrjö-palkinto' (TS 23. 1. 90) ja *roolittaa* 'antaa rooli, pakottaa rooliin' (TS 5. 2. 90). Muita kuin instruktiivisia TTA-johtimisia kausatiiveja ovat esimerkiksi seuraavat: *uunottaa* 'pitää pilkkanaan, saada käyttäytymään uunosti eli tyhmästi' (HS 16. 9. 89) ja *suomettaa* 'tehdä Suomen oloihin sopivaksi' (HS 8. 2. 90). TTA-johtimen yleismerkityksen alaan sopii myös sen käyttö kannan ilmaiseman sanomista merkitsevissä verbeissä: *matittaa* 'voittaa šakkipelissä, sanoa *matti*' (HS 29. 10. 89) ja *tokittaa* 'toistella *toki*-sanaa' (HS 19. 11. 89), joille mallina ovat olleet vanhat *hihittää*, *lirittää*, *sössöttää* -tyyppiset onomatopoeettiset verbit. Jo Lönnrotin sanakirjassa on runsaasti esimerkkejä TTA-johtimen produktiivisuudesta kannan ilmaisemalla varustamista merkitsevissä verbeissä: *hiirittää* 'försē med möss', *huiwittaa* 'försē med duk' (vrt. *huiwia* 'påtaga sin duk'), *huulittaa* 'försē med läppar', *kermottaa* v. instr. (*kerma*) (vrt. *kermoa* 'skumma').

Selvän tulkintavihjeen sisältäviä primaarijohtimia ei kuitenkaan ole riittävästi, jotta esimerkiksi samasta nominikannasta saataisiin verbijohdos kaikkiin potentiaaliisiin tarpeisiin. Suomen kieleen on vähitellen vakiintunut ja vakiinnutettu myös määrätehtäväisiä johdinyhtymiä, vrt. esim. NS:n *herrastaa* (*herrastava*, yleisimmin *herrahtava*), *herrastella*, *herrastua*, *herroitella*. Merkitykseltään läpinäkyvä olisi myös *herraksua* 'pitää herra(skaise)na', mutta substantiivikannoista ei ainakaan yleisesti käytetä suhtautumista ilmaisevia johdoksia adjektiivikantaisten (*huonoksua*, *pieneksyä*, *suureksua*) malliin. Niidenkin produktiivisuus on vain potentiaalista — sekä pragmaattisista syistä että suhtautumisjohdoksen sisältävän rakenteen syntaktisen mutkikkuuden takia —, suhteellisen harvoin aktuaalistuvaa.

Esittelen seuraavassa joihinkin ilmaisutarpeisiin muotoutuneita denominaalisten verbijohdosten rakennemalleja. Erityisesti keskityn alussa esillä olleeseen johdinyhtymään TA-L, jolla sanaluokanmuuttamistehtävän ohella on myös oma erityistehtävänsä.

2.1. Puhuttelu- ja puhumisjohdokset

Suppeaan puhuttelujohdostyyppiin on alkanut jo varhain vakiintua johdinyhtymä (I-)TTA-L. Jo Jusleniuksen ja Gananderin sanakirjoissa ovat johdokset *muorittelen* 'kallar moder' ja *nimittelen* 'öknämner', Renvallin sanakirja antaa niiden lisäksi verbit *kaimotella*, *lapsitella* (*lapsittelee* minua 'puerum l. pueri nomine me appellat'; johdos on sekä Jusleniuksella että Gananderilla vielä merkityksessä 'käyttäytyä lapsen tavoin') ja *tijstitellä* (< *tijsti* 'koira'; Gananderilla johdos on muodossa *tijstittää*). Lönnrotin sanakirjassa on edellisten lisäksi myös mm. *kissitellä* 'ropa kiss åt ngn', *merotella* (< *mera*) 'kalla till mähr', *miekotella* 'kalla ngn säll och lycklig', *muijitella* 'kalla till muija' ja *weikotella* 'kalla (till) bror, tala förtroligt'. Kolmitavuisesta *unukka*-kannasta on derivoitu Lönnrotin sanakirjan johdos *unukoita* 'kalla l. benämna ngn sitt barnbarn'. Lönnrotilla esiintyvät myös nykykielen yleisimmät puhuttelujohdokset *sinutella* ja *teititellä*, joiden rinnalla tosin ovat muodot *sinuttaa* ja *teitittää*. *Sinutella* esiintyy ensimmäisen kerran Europaeuksen sanakirjassa Svenskt-Finskt Handlexicon v. 1853, *teititellä* Ahlmannin sanakirjassa v. 1865. Nykysuomen sanakirjan puhuttelujohdoksia ovat mm. *heititellä*, *herroitella* (Gananderista Lönnrotiin vain statusjohdoksena), *neiditellä*, *rouvitella*, *seditellä*, *täditellä* ja *äiditellä*. Kuriositeettina mainittakoon, että NS:ssa on johdoksella *kummitella* myös merkitys 'ääneensä ihmetellä' (eli siis 'sanoa kummaksi'). Penttilän kieliopissa esiintyvät NS:sta puuttuvat *muijitella*, *raukoitella* ja *sesetellä* (koiran puhuttelu). Osa tavallisimmista puhuttelujohdoksista (esim. *sinutella* ja *teititellä*) on alkanut ilmaista laajemminkin sosiaalista suhdetta. Tyypin produktiivisuutta osoittaa, että rakennemallin mukaan syntyy läpinäkyviä tilapäisjohdoksia, tosin harvakseltaan: *homotella* 'kutsua homoksi' (TV 24. 1. 90), *hänitellä* ja *tämätellä* (Tiede 2000 4/89), *isitellä* 'kutsua isiksi' (Laine 1988, 164), *nolotella* (tapausta) 'sanoa (tapausta) noloksi' (Kauranen 1989, 130; vrt. eo. *kummitella*), ''Paukutella'' 'kutsua Paukuksi' (US 11. 1. 90), *ryssitellä* (HS 2. 3. 89), *tytötellä* ja *pojitella* (Turkulainen 23. 4. 89), *vaaritella* (TV 7. 6. 89) ja *ämmitellä* (HS 27. 10. 88). Kolmitavuisesta kannasta on derivoitu puhuttelujohdos *tohtoritella*: ''Hän oli alun perin sinutellut tyttöä, ja tämä oli tohtoritellut.'' (Kaipainen 1989, 46).

(I-)TTA-L-johdinryhmän erityistehtävä selittyy ryhmää muodostavien primaarijohdinten perusfunktioista: TTA-johtimella ilmaistaan nimityksellä varustamista. TTA-johdin esiintyy myös onomatopoeettisissa verbeissä (*hihittää/hihitellä, sössöttää/sössötellä*), mikä käyttö on omiaan tukemaan sen esiintymistä puhuttelujohdoksissa. L-johdin ilmaisee, että nimityksen käyttäminen toistuu. L-johtimen käyttö puhuttelujohdoksissa ei ole outoa siinäkään tapauksessa, että kyseessä on kerrallinen puheakti, onhan yksi L-johtimen tehtävistä resiprookkisyyden osoittaminen: kyseessä on kahdenvälinen tapahtuma.¹

Myös muita sanomista ja äänenkäyttöä merkitseviä johdoksia kuin varsinaisia puhutteluja derivoidaan johdinryhmällä (I-)TTA-L. Kehitys näkyy kulkevan (I-)TTA-johtimista (vrt. ed.) (I-)TTA-L-yhtymäisiin. Molemmista on esimerkkejä jo Jusleniuksen sanakirjassa: *jorritella* 'tala stäfft', *nohittaa* < *Noh!*, *oijottaa*, *oiwottaa*, *pitittää* < *piti* 'thet war rätt', *woiwottaa*, *wäärytellä* 'tala orätt'. Kantana voi olla joko sitaatinluonteinen ilmaus (esim. *pitittää*) tai sanotun sisältöä tyypittelevä nimi (esim. *wäärytellä*). L-johtiminen derivaatioaskel on paikallaan erityisesti, jos verbi muuten voitaisiin tulkita kausatiiviksi. Myös johdinyhtymä TA-L on tavallinen 2-tavuisista nominikannoista derivoiduissa kannalla ilmaistun sanomista merkitsevissä johdoksissa: Jo Schroderus ja Florinus käyttävät verbiä *valehdella* (ks. myös Judén 1818, 85). Jusleniuksella ovat johdokset *ahcoilen* 'suckar' ja *riwoilen* 'talar okyskt, grofft'. Porthan on lisännyt Jusleniuksen sanakirjaan verbin *jahkailla* < *jah*, *ack*. Hänen mukaansa Sotkamossa *jahkaileminen* on 'valittamista'. Läpinäkyväksi *jahkailla*-johdoksen on tulkinut J. Mustakallio (1883, 67), joka ilmoittaa *jahkailen*-verbin Vuokkiniemen Akonlahden murteessa merkitsevän 'säger ofta *jahka*'. Lönnrotilla ovat mm. johdokset *hohoilla* < *hohoi*, *muttailla* 'säga *mutta*, göra invändringar', *törkeillä* 'vara grof'. Johdinyhtymien työnjako on vasta vakiintumassa Lönnrotin aineistossa. Hänellä esiintyy runsaasti myös yleisjohtimilla TA ja I sekä onomatopoeettisille verbeille tyypillisellä TTA-johtimella derivoituja sanomisjohdoksia: *eijata* < *ej*, *ja* 'säga *nej* och *ja*, vara villrådigh, obe-

¹ L-johtimelle ominainen refleksiivisyyspiirre aiheuttaa sen, että muodollisesti puhuttelujohtimeksi sopiva verbi voi esiintyä myös statusjohdoksena, kuten seuraavassa: "Vetreytensä hän todisti seisomalla päällään, vaikka hän nyt tässä "ukottelee". (Opettaja 22/89). Johdinyhtymä TTA-L on denominaalisissa statusjohdoksissa harvinainen. Niiden produktiivisin johdinyhtymä on TA-L. Kuitenkin deskriptiivisissä statusjohdoksissa esiintyy TTA-johtimisten rinnalla myös TTA-L-johtimisia (*tursottaa* — *tursotella*, *lepsuttaa* — *lepsutella*; *lepsu*-adjektiivista voidaan myös derivoida TA-L-yhtymäinen statusjohdos *lepsuilla* (Anna 31/89)).

slutsam'; *eipättää* < *eipä* 'ifrigt l. i sten bestrida'; *hetittää* 'brådska på, påskynda' (< *heti*); *huuhuttaa* 'gifva ett *huhuu*-rop'; *ikittää* 'ropa i, i'; *jahkata* (rinnalla *jahkailla*); *kiesustaa* 'nämna l. säga ofta *Kiesus*' (rinnalla *kiesustella*); *kiskittää* 'säga *kis, kis*'; *naljata* < *nalja* (rinnalla *naljailla*); *niintää* 'säga *niin, jaka*' (rinnalla *niinnittää*); *onnittaa* < *onni* (*onnittaa*-verbistä Lönnrotin derivoi teettöverbistä *onnituttaa* 'läta lyckönska' sekä frekventatiivista *onnitella*);² *sanata* 'citera, säga ord för ord' (vrt. nykykielen *sanailla*); *terwehtää* < *terwe* 'helsa på' (rinnalla *terwehtiä, terwehdellä*), *tsjökätä* < *tjsök* 'mana ut kor'.

Sekä Lönnrotin että jo aiemmin Renvallin sanakirjassa on monipuolinen valikoima puhumista ja puhuttelemista merkitseviä denominaalisia verbejä. Raja monilukuisiin deskriptiivisiin tai selvästi deverbaalisiin puhumisverbeihin on häilyvä. Deverbaalisten mallin mukaisia ovat esim. Renvallin ja Lönnrotin momentaaniset ja kontinuaatiiviset puhumisverbit. Lönnrotin johdoskokeilusta saa hyvän kuvan esim. interjektioista *hih, oh* ja *oi* johdetuista verbeistä (esim. *hih* > *hihata* l. *hihistä* > *hihittää* > *hihisyttää* > *hihityttää*; *hihityttää* > *hihityttää*; *hihittää* > *hihitellä, hihityttää*; *hihahtaa* > *hihahtella, hihahuttaa* > *hihautella*; *hihailla, hihajella*).

Vähitellen denominaalisille puhumis- ja puhuttelujohdoksille on vakiintunut rakennemuotit, jotka helpottavat sekä uusien sanojen tuottajaa että tulkitsijaa: Selvissä puhutteluverbeissä on johdinyhtymänä (I-)TTA-L (*hänetellä, ämmittelä*). Kantanominin sanomista ilmaisevissa ns. sitaattijohdoksissa ovat yhdistelminä (I-)TTA-L tai TA-L: *jassitella* 'toistaa *ja*-sanaa' (vrt. *jossitella*) (HS 6. 6. 89), *muttailla* (Aku Anka 7/89; NS), *niinkutella* (Aamuset 7. 3. 90; rinnalla esiintyy puhekielessä myös *niinkuttaa*) ja *vaputella* 'toivottaa hauskaa vappua' (TV 1. 5. 90). Lisäksi onomatopoeettiset TTA-johtimiset toimivat mallina: *ulputtaa* 'puhua kuin Ulpu Iivari' (HS 13. 10. 89).

2.2. Kääntämisverbit

Erityistehtävän on saanut myös johdinyhtymä N-TA, jolla derivoidaan kielestä toiseen kääntämistä merkitseviä verbejä. Mallina ovat olleet

² Ainakaan 1800-luvun alkupuolella *onnitella*-verbiä ei yleisesti tunnettu. Judén ehdotti kieliopissaan (1818, 96–97), että suomeen muodostettaisiin *onni*-sanasta verbi *onniksia* merkitykseen 'toivottaa onnea'. Renvallin sanakirjassa (1826) ovat tässä merkityksessä kuitenkin johdot *onnestan* l. *onnistan*. Ilmeisesti harvoin denominaalisena esiintyvä johdinyhtymä KS-I oli vakiintunut suhtautumista ilmaiseviin verbeihin ja I-TTA-L-yhtymäisten puhuttelujohdosten malli oli jo tarjolla. Työnjako ei kuitenkaan ollut selvä, kuten *herroitella*-johdoksen merkityksen kehityksestä näkyy.

runsaslukuiset adjektiivikantaiset johdokset, joissa derivaatioprosessi voi olla kaksivaiheinen (*piene-* > *pienenee* > *pienentää*; kuitenkin myös esim. *uute-* > **uutenee* > *uudentaa*) toisin kuin käänösverbeissä *suomentaa*, *ruotsintaa* jne. Eurén on huomatakseni ensimmäinen, joka on ottanut tämän johdostyyppin verbejä sanakirjaansa (1860): *ruotsintaa* (Rapolan mukaan (1960) 1. kerran Yrjö Koskisella v. 1857), *saksantaa*, *suomentaa* (Rapolan mukaan 1. kerran Oulun Wiikkosanomissa v. 1826). Lönnrotilla on näiden lisäksi myös *ranskantaa*. Hänellä ovat *ruotsintaa* ja *saksantaa* -verbien synonyymeinä kuitenkin vielä *ruotsittaa* ja *saksottaa*. Sanakirjan lisävihon laatijat ovat lisänneet *suomentaa*-verbin synonyymiksi *suomistaa*. Nytemmin johdinyhtymä N-TA on täysin vakiintunut erityistehtävänsä: esim. *unkarintaa*, *japanintaa* (US 10. 4. 87). Tähän tyyppiin liittyy myös kielitoimiston suosittama uudissana *maantaa* 'avaruuden oloista: muuttaa maapallon olojen kaltaiseksi' (MMM 1989 Vuoden sanoja). Johdinyhtymä N-TA edellyttää tietoista toimintaa. Esimerkiksi seuraavaan lauseeseen ei kursivoidun verbin tilalle kävisi *ruotsintua*-verbi: "Myös *ruotsittunut* muoto esiintyy, esimerkiksi paikannimenä Emsalö." (HS:n kuukausiliite 18/89).

1800-luvun lopulla oli ehdolla myös toinen kielten nimiin liittyvä johdostyyppi: johdinaineksella STA derivoidut verbit, jotka merkitsevät kantana olevan kielen vaikutusta puheessa: *saksastaa* 'bryta på tyska', *suomestaa* 'bryta på finska' (Ahlman 1874, Eurén 1860 ja Lönnrot, jolla myös *kirosta* 'svära mindre häftigt', vrt. *kirota*). Verbin *saksastella* 'nach den Deutschen ahmen' mainitsee myös H. Kellgren (1847, 88). Tämä funktionaalinen johdostyyppi ei kuitenkaan yleistynyt, vaikka statusjohdoksissa (*herrastella*, *nöyristellä* jne.) STA-johtimen sisältävä yhtymä (I-)STA-L onkin yleinen. Sen sijaan deverbialisista momentaaneista tuttu johdinaines HTA on nykyäänkin produktiivinen 'kannan ilmaiseman kaltaisena esiintymistä, kannan ilmaisemalta vaikuttavaa' merkitsevissä denominaalisissa verbijohdoksissa, joita kuitenkin yleensä käytetään vain partisiippimuodoissa (vrt. Clark—Clark 1979, 769). Finiittimuotoisista olen tavannut vain kaksi esimerkkiä: "Nyt Eeva Eloranta *jatsahtaa*" (IS 20. 3. 90); "Rokkikin *jatsahtaa* (HS 7. 4. 90). Kyseisen johdostyyppin käyttöä tukevat moderatiiviset HKO-johtimiset adjektiivit. Joitakin viime aikojen esimerkkejä: *farssahtava tyyli* (HS 30. 1. 90), *funkahtava ilmaisu* (HS 2. 3. 90), *hipahtava myöhäisdylan* (HS 26. 9. 89), *näyttelijän huorahtavuus* (HS 5. 10. 89), *hurjahtanut ydinpomme* (Vihreä lanka 1. 9. 89), *hölmähtänyt ilme* (SK 45/89), *jazzahtava musiikki* (HS 20. 5. 89), *jupihtava keskiluokka* (HS 27. 8. 89), *poptahtava suunta* (HS 12. 4. 90), *paksuhtava täti* (Laura Yli-Vakkuri Valma Yli-Vakkurin mukaan), *paksuhtavat lätyt* (Elli Kytömäki 6. 5. 90),

soulahtavasti rockaava blues (HS 21. 6. 89), *valssahtava sovitus* (HS 23. 2. 90). Johdinyhtymä HTA on siis nykysuomessa lähes yksinomainen moderatiiviverbien johdin, kun Lönnrotilla sekä STA että HTA olivat rinnan käytössä: *heinähtää* 'ha någon likhet af hö l. gräs' ja *heinästää* 'likna gräs' (vrt. *heinätä* mm. 'insamla hö'), *lapsehtaa* 'vara ngt barnaktig' ja *lapsestaa* 'vara barnslig, likna barn'. Lönnrotillakin *h:*lliset ovat yleisempiä: *hapahtaa*, *harmahtaa*, *hassahtaa*, *herjahtaa* 'vara ngt stygg', *herrahtaa*, *hiirahtawa* 'nästan musblack (om hästar)', *kaljahtaa* (< *kalju*).

2.3. Pyydystämis- ja keräämisverbit

Kaptatiivijohdosten johtimena oli alkuun STA-johdinaineksien (ks. Hakulinen 1979, 297) rinnalla yleisjohdin TA. Sekä Jusleniuksella, Gananderilla, Renvallilla että Lönnrotilla esiintyvät rinnan *kalata* ja *kalastaa*. Lönnrot antaa kuitenkin *kalata*-verbille myös merkityksen 'vara fisk-gifvande'. Samoin Lönnrotin verbi *marjata* merkitsee sekä 'plocka bär' että 'växa bär'. *Marjastaa*-verbiä ei esiinny Lönnrotin sanakirjassa, jossa kuitenkin on jo tendenssi STA-johtimisiin keräilyverbeihin: *helmästä* 'fiska perlor', *hiirestä*, *huorastaa*, *jänistä* 'jaga l. fånga harar' (myös merkityksessä 'springa såsom haren'), *karhustaa* 'vara på björnjagt', *kräpustaa*, *linnustaa*, *lumpustaa* 'samla lumpor', *metsistä*, *metsästä* (rinnalla myös *metsätä*), *pojastaa* 'söka, jaga, hänga efter gossar (om flickor)', *rahastaa* (ei kuitenkaan aivan nykymerkityksessä, vaan sekä merkityksessä 'förtjena penningar' että Renvallin sanakirjan antamassa merkityksessä 'förse med pengar, mit Geld versehen'), *rawustaa*, *tytöstää* (vrt. *pojastaa*). Lisävihon tekijöillä ei samaa tendenssiä ole, vaan he ovat lisänneet *hiirestä* johdoksen synonyymiksi verbin *hiiriä* ja *linnustaa*-johdoksen synonyymiksi verbin *linnuta*.

Keräämistä merkitsevien verbiin johtimeksi on vähitellen vakiintunut alkuaan yhdysperäinen johdin STA. Nyky-suomen sanakirjan keräämistä ja pyydystämistä merkitsevät johdot ovat *erästä*, *helmästä*, *hiirestä*, *hirvestä*, *jänistä*, *kalastaa*, *kasvistaa*, *lehdestä*, *linnustaa*, *lumpustaa*, *marjastaa*, *metsästä*, *myyrästä*, *rahastaa*, *ravustaa*, *saalistaa*, *sanastaa*, *sienestä*, *sorsastaa*, *tuohesta*. Näiden lisäksi olen puhekielestä pannut merkille mm. seuraavat: *hauestaa*, *hylkeestä*, *kerpustaa* 'kerätä kerppuja lampaille talveksi (NS:ssa *kerppu*, mutta ei siitä derivoitua verbiä), *kirpustaa* (leikillissävyinen) 'kerätä tavaraa kirpputorille', *kävystää*, *käärmeestä* 'pyydystää käärmeitä', *madostaa*, *muikustaa*, *mu-*

nastaa 'kerätä vesilinnun munia', *nimestää* (ei vielä NS:ssa), *romustaa* 'kerätä romuja', *siiastaa* 'kalastaa siikaa', *trontistaa* 'kerätä pudonneita omenia' (ks. myös Grönholm 1988, 170) ja *varvustaa*.

Pyydystämisen- ja keräämisverbejä ei näy johdettavan muista kuin kaksitavuisista kannoista. Renvallin sanakirjassa on johdos *silakoida* : *silakoitsen* (ei **silakastaa*). Johdin on siis denominaalisten verbijohdosten rakennekaavan mukaisesti I kannan ollessa kolmitavuihin. Myös Lönnrotilla on vastaavanrakenteinen johdos *sonsaroita* 'leta efter loppor'. Sen sijaan esim. Lönnrotin johdos *karpaloita* ei merkitse 'poimia karpaloita' vaan 'dropa, falla i stora perlor'. Sekä Gananderilla että Lönnrotilla on lisäksi yksitavuisesta kannasta *täi* johdinyhtymällä TA-L derivoitu johdos *täidellä, täitelen* 'plocka löss'.

Paitsi kannan tavulukua STA-johtimisten kaptatiivijohdosten tuottamisella on myös semanttinen rajoitus: kyseessä ei saa olla systemaattinen keräilyharrastus. Tällöin johdinyhtymä on TA-L: ei **postimerkisteitä* eli kuljeta poimimassa satunnaisesti löytyviä postimerkkejä vaan *postimerkkeillään* eli kerätään postimerkkejä systemaattisesti ja harrastetaan muutakin postimerkkeihin liittyvää. Produktiivisten STA-johtimisten denominaalisten keräilyjohdosten määrää rajoittaa siis potentiaalisten keräiltäväksi sopivien entiteettien vähälukuisuus. Esimerkiksi puhekielen verbit *heilastaa* ja *heilastella* ovat statusjohdoksia. Vaikka Lönnrotin sanakirjan tyyliin voidaankin *työstää* ja *pojastaa*, heiloja on yleensä yksi, joten *heilastaa*-johdos on vakiintunut pragmaattisesti tarpeellisempaan merkitykseen, statusjohdokseksi.³

2.4. Statusjohdokset

2.4.1. Statusjohdosten rakenne

Yksi denominaalisten verbijohdosten funktionaalinen ryhmä ovat statusjohdokset. Ne ilmaisevat johdoksen subjektin ominaisuutta, tilaa tai

³ Kielenhuoltajat ovat suosittaneet "epäperäisen" *uutisoida*-verbin tilalle johdosta *uutistaa* (ks. esim. MMM 1987 Vuoden sanoja). Tämä voidaan tulkita *uutis*-kannan TA-suffiksiseksi johdokseksi. M. Airila (1950, 194—5) rinnastaa *uutistaa*-verbin kaptatiiveihin (rakenne olisi uute-I-STA): "Jos kuitenkin lähemme juuri sanotusta, että reportaaši on uutisten pyydystämistä, niin sana tulee *kalastamisen, linnustamisen, marjastamisen* ja kaikenlaisen *saalistamisen* tasalle, ts. reportaaši olisi *uutistamista, uutistelua*." Edellä esitetyt kaptatiivijohdoksia koskevat rajoitukset eivät estäisi tätä tulkintaa. Syynä *uutistaa*-verbin syrjäntään on samaan tehtävään jo vakiintunut *uutisoida*-verbi. Airila pitää hankalana myös sitä, että *uutistaa* muistuttaa liiaksi *uudistaa*-verbiä: "merkityksen eron perustaminen t - d:n varaan on suomessa arveluttavaa".

roolia. Kuvattaessa johdosten merkitystä havainnollistavalla vaikkakin karkealla parafrasimenetelmällä kantanomini on parafrasissa predikaatiivina (S *sairastaa* 'S on sairas'), predikaatiivadverbiaalina (S *sairastaa* 'S on sairaana') tai muuntuyppisenä adverbiaalina (S *kuumeilee* 'S on kuumeessa'; S *kupruilee* 'S on kupruilla').

Statusjohdoksia derivoidaan joko pelkillä sanaluokanmuuttajajohtimilla TA, TTA ja I/ITS, jolloin kannan merkitys ja johdoksen konteksti auttavat tulkinnassa, tai monilla johdinyhtymillä. NS:n statusjohdoksissa esiintyvät seuraavat johtimet ja johdinyhtymät; viereen olen merkinnyt summittaiset käyttömäärät:

TA (kavala-TA, uuras-TA, velmu-TA; töherö-TA > *kavaltaa, uuras-
taa, velmuta; töhertää*)

sTA (arka-sTA, ujo-sTA > *arastaa, ujostaa*)

rTA (puna-rTA, sine-rTA > *punertaa, sinertää*)

I-(s)TA (hirve-I-TA, arka-I-sTA > *hirvitä, aristaa*) Yht. n. 100

TA-I (ahneh-TA-I, kadeh-TA-I > *ahnehtia, kadehtia*) Yht. n. 20

TTA (hasso-TTA, juro-TTA, hömpö-TTA > *hassottaa,
jurottaa, hömpöttää*)

I-TTA (puna-I-TTA > *punoittaa*) Yht. n. 40

TA-L (diiva-TA-L, make-TA-L > *diivailla, makeilla*)

sTA-L (herra-sTA-L, mäyrä-sTA-L > *herrastella, mäyrästellä*)

I-sTA-L (muike-I-sTA-L, sievä-I-sTA-L > *muikistella, sievistellä*)

N-TA-L (hurja-N-TA-L, leve-N-TA-L > *hurjennella, levennellä*)

TTA-L (hullu-TTA-L, juoppo-TTA-L > *hullutella, juopotella*)

I-TTA-L (kumma-I-TTA-L, laiska-I-TTA-L >

kummitella, laiskotella) Yht. n. 230

I (apina-I, hellä-I, mestari-I > *apinoida, helliä, mestaroida*)

ITS (ilo-ITS, emäntä-ITS > *iloita, emännöidä*) Yht. n. 115

KS-U (arka-KS-U, ujo-KS-U > *araksua, ujoksua*)

KS-I (nyre-KS-I > *nyreksiä*) Yht. n. 10

Yleisimmät statusjohdosten johdinainekset ovat TA (joko yksin tai satelliitteineen), johdinyhtymät, joiden ydinosa on (T)TA-L, sekä I/ITS. Yli 70 %:ssa I/ITS-johtimisissa on kanta 3-tavuinen nomini. Johdinyhtymä TA-I esiintyy jäännöslopukkeeseen päättyvien kantojen yhteydessä ja on jossain määrin produktiivinen myös yleiskielessä (*höperehtiä* (HS 10. 10. 89), *typerehsiä* (TS 19. 4. 89), *rökälehtiä* (TS 10. 6. 89)). TTA-johtimeen yksinään käytettynä liittyy herkästi kausatiivisuuspiirre. Val-

taosa aineiston pelkällä TTA-johtimella derivoituista statusverbeistä onkin deskriptiivisiä. KS-U ja sen denominaalisena harvinainen parikki KS-I ovat vakiintuneet suhtautumisjohdoksiin (*oudoksua, paheksua* jne.), joina myös muutamia harvoja statusjohdoksiksi leksikaalistuneita johdoksia, esim. *araksua, ujoksua* jne., periaatteessa voitaisiin käyttää (S *araksuu* O:ta 'S on arka O:n suhteen'; teoriassa mahdollinen myös suhtautumisjohdokseksi merkityksessä 'S katsoo, että O on arka').

Edellä olevan valossa näyttäisi siltä, että johdin TA ja johdinyhtymä TA-L olisivat statusjohdoksissa suunnilleen yhtä yleisiä. Kuvaa kuitenkin muuttaa se, että pelkällä TA-johtimella derivoituista valtaosa on deskriptiiviverbejä (*mökeltää, rellestää, vaapertaa* jne.), joiden kanta ei esiinny kielessä itsenäisenä nominina. Lisäksi kaikista TA-johtimisista statusjohdoksista voidaan derivoida edelleen L-johtiminen frekventatiivi, vaikka kaikkia ei ole osunut Nykysuomen sanakirjaan.

Statusjohdokset ovat vanhastaan yksi denominaalisten verbijohdosten keskeinen ryhmä. Jo Juslenius on merkinnyt sanakirjaansa lukuisia statusjohdoksia (*ahkeroitzen* 'beflijtar mig', *hoperoitzen* 'fiollas' (< *hopero* 'fiällig'), *laiscuttelen* 'lättias', *punoitan* 'är röd', *tuimistelen* 'wijsar mig hård, sträng', *wiecastelen* 'brukar list', *wijsastelen* 'will synas wijs' jne.). Sanakirja sanakirjalta muistiin merkittyjen statusjohdosten määrä kasvaa. Samalla näkyy TA-L-johtimisten denominaalisten statusjohdosten ja deverbaalisten frekventatiivijohdosten yhteys: Verbin *nöyristellä* on ensimmäisenä ottanut sanakirjaansa Lönnrot. Hän on merkinnyt sen *nöyristää*-johdoksen frekventatiiviksi. Kuitenkin esimerkklausekkeella *nöyristellä jonkun edessä* on merkitys 'krypa för ngn'. Myös NS:ssa on johdos *nöyristellä* saanut nimikkeen frekv.v. ja merkityksen 'esiintyä makeilevasti, orjamaisesti, osoittaa liehakoiden nöyryyttään'. *Nöyristellä*-johdos on tyyppiesimerkki tämänrakenteisten statusjohdosten monikasvoisuudesta: muodollisesti se voidaan tulkita *nöyryä*-kantaisen *nöyristää*-kausatiivin frekventatiivijohdokseksi, mikä käyttö kuitenkin lienee harvinaista. Sen sijaan johdoksen merkityksessä on tapahtunut siirtymisen refleksiivisen merkityksen kautta selvään denominaaliseen statusjohdostulkintaan. Potentiaalisen kausatiivivaiheen sisältävien johdosten (*nolostella, jäykistellä*) rinnalla on vanhastaan ollut *varastella*-tyypin johdoksia, joissa TA-johtiminen vaihe ilmaisee subjektin roolia, sekä *hölmöillä*-tyypin johdoksia, joista ei käytetä lainkaan TA-johtimista muotoa (**hölmötä*).

Sekä rakenteen että merkityksen läpinäkyvyydeltä statusjohdokset ovat heterogeeninen joukko täysin leksikaalistuneista (esim. *harrastaa, kavaltaa, kummitella, urheilla*) tuoreen läpinäkyviin (*häjyillä, kipparoida, pomoilla, surkeilla*). Jotkut ovat kannaltaan epäselviä (esim. *haikail-*

la, vrt. *haike*-). Myös johtosuunta voi olla hämärä. Esimerkiksi puhekielessä suosittu *pehmoilla*-johdoksen kantana voinee pitää nominia *pehmo*. MMM-kirjan Vuoden sanoja -luetteloon sanat kuitenkin on otettu toisessa järjestyksessä, *pehmoilla* v. 1984 ja *pehmo* v. 1985. Johdos *sekoilla* voidaan tulkita *seota*-verbin frekventatiiviksi. Nykykäyttäjät kuitenkin todennäköisesti hahmottaa kannaksi yhdyssanojen alkuosana yleisen nominin *seko*. Kielenkäyttäjät ei yleensä ajattele johtosuuntaa tai johdoksen kerroksisuutta vaan toimii rakennemallien ja korrelaatiosuhteiden mukaan myös tapauksissa, jotka kielitieteilijä luokittelee selväsuuntaisen ja -vaiheisen derivaatioketjun osiksi (Räisänen 1978, 325—329).

Käsittelen ensin statusjohdosten suosiota slangissa, puhekielessä ja epävirallistyyllisessä yleiskielessä. Sitten pohdin, miksi johdinyhtymä (I-S)TA-L on yleisin derivoitaessa statusjohdoksia muista kuin kolmitavuisista kannoista.

2.4.2. Slangin statusjohdoksia

Vuodelta 1963 peräisin olevassa n. 2 500 sanaa käsittävässä koululais-slangikeräelmässä (Suojanen, Turun oppikoululaisten slangisanasto) on kymmenkunta statusjohdosta: *keljuilla*, *kenkkuilla*, *pomoilla*, *rehuilla* 'rehennellä', *törppöillä*, *vinoilla*, *vosottaa* 'olla olevinaan', *ykäillä* 'käyttäytyä kuin Yrjö-niminen opettaja eli kiivastua'. Nykyslangin sanakirjan n. 6 000 sanasta statusjohdoksia on n. 40. Johtimella I derivoituja: *käppyröidä*, *loisia*, *nynniä*, *pälliä* < *pälli* 'typerä', *vasikoida* < *vasikka* 'ilmiantaja, kätyri'. Johtimella TA derivoituja: *diivata*, *ekstrata* mm. 'olla ylimääräisenä työntekijänä', *kyylätä* < *kyylä* 'vartija', *lesota* < *leso* mm. 'ylpeä, leuhka', *läsnätä* < *läsnä*, *lätsätä* (vrt. *olla lätsässä* 'juovuksissa'), *löhötä*. TTA-johtimiset slangijohdokset ovat useimmiten onomatopoeettisia (esim. *urputtaa*) tai kausatiivisia (esim. *höntittää*, *höntittää*, *jojottaa*, *jipottaa* kaikkien merkitys 'petuttaa'). Kiistattomia statusjohdoksia ovat *levyttää* 'olla pitkällään' (vrt. *levy*), *myrtsittää* 'olla harmissaan' < *myrksi* 'harmistunut jne.', *niuhottaa* (vrt. *niuho*) sekä johdinyhtymällä TTA-L derivoitunut *hapotella* (vrt. *happo* 'juoppo') ja *tumputella* (vrt. *tumppu* 'tyhmä'). Valtaosa slangisanakirjan statusjohdoksista on derivoitu johdinyhtymällä TA-L: *diivailla*, *homoilla* l. *homostella*, *lesboilla*, *leveillä*, *limboilla* 'toheloida', *mohnoilla* (sot.) < *mohno* 'tunari, tohelo jne.', *nihkeillä* 'käyttäytyä epämiellyttävästi' (*nihkeä* 'epämiellyttävä'), *nynniillä*, *palloilla* 'oleskella, kuljeskella', *pilveillä*

'olla pilvessä' ('huumeessa'), *polleilla* < *pollea* 'leuhka', *pällistellä* l. *pälläillä*, *sikailla*, *skitsoilla*, *snobbailla*, *sooloilla*, *töppöillä*, *törppöillä*, *törttöillä*, *ufoilla*, *uunoilla*.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että Nykyslangin sanakirjan laajainen Uudissanasto 80 sisältää vain n. 20 selvää statusjohdosta: *nynniä*, *perennoida* 'kasvaa monivuotisena', *sponsoroida* < *sponsori*, *sukkuloida* 'liikkua tiuhaan kahden paikan välillä', *horrosta*, *homoilla* l. *homostella*, *jeesustella* 'esiintyä tekopyhästi', *keikkailla*, *palloilla* 'oleilla, pyöriä', *pornoilla* 'esiintyä pornografisesti', *sekoilla*, *siipeillä* 'olla toisten "siivellä"', *sikailla*, *snobbailla*, *sopuilla*, *törttöillä*, *törppöillä*, *töppöillä*, *veltoilla*. Näistä suuri osa on slangisanakirjasta tuttuja. Vain viisi (*horrosta*, *perennoida*, *sopuilla*, *sponsoroida*, *sukkuloida*) on tyyliltään neutraaleja, muut on merkitty arkityylisiksi.

Kuvaavaa on, että kun Uudissanasto 80:n sanoista joka 300:s on statusjohdos ja Nykyslangin sanakirjan sanoista joka 150:s, on statusjohdosten määrä erityisslangia edustavassa Penttisen Sotilasslangin sanakirjassa (1984) niin suuri, että joka 40. sana on statusjohdos (yht. n. 4 000 sanaa, joista statusjohdoksia n. 100). Kyseessä ovat erityisolojen kirvoittamat haukkumasanat, jotka tässä yhteydessä kiinnostavat rakenteensa takia. Aineistoa affektiiviseen sanastoon saadaan olemassa olevasta kielestä, esim. murteista, kuten Penttinen monen sanan kohdalla esittää (ks. esim. *hötkyillä*, *mullia*, *sumpuloida*). Erityisen produktiivista on kuitenkin rakennevariaatioiden luominen deskriptiivisistä määrä-sävyisistä ytimistä: *sölpöttää*, *sönkätä*, *sönkötä*, *sönköttää* (vrt. nominin *sönkki*, *sönkki*, *sönkki*, *sönkki*, *sönkki*); *urbuttaa*, *urputtaa*, *urpoa*, *urpuloita*, *urveltaa* (vrt. nominin *urbuttaja*, *urpo*, *urpottaja*, *urppu*, *urpu*, *urpunen*, *urputtaja*, *urvelo*, *urveltaja*). Tämänäyttävien johdosten verkosto on johdostyyppien produktiivisuutta tutkittaessa kiinnostava sinänsä, myös ilman sanasanaisten derivaatiosuhteiden ja yksittäisten johdosten syntyhistorioiden selvittämistä.

Vertailun vuoksi esitän lyhyesti sotilasslangin statusjohdosten suosituimmat suffiksiyhtymät. Johdinyhtymä TA-L esiintyy yli puolessa aineiston statusjohdoksista: esim. *höntyillä* 'tunaroida', *hötkyillä* 'hätäillä', *jaakoilla* 'hidastella' (kantana *Jaako*-niminen varusmies), *köyhäillä* 'järjestää hankaluuksia' (vrt. yleispuhekielen merkitys 'pyrkii korostetun vaatimattomaan elämäntyyliin'), *lerppuilla* 'kuhnia', *lusmuilla* l. *luumuilla* 'pakoilla palvelusta', *pönttöillä* 'hölmöillä', *pökköillä* < *pökkö* 'hölmö', *relluilla* 'kartella palvelusta' (vrt. *rellu* 'palvelusta kartteleva mies'), *rotjailla* l. *rotjoilla* 'vetehtiä', *tumpuilla* (rinnalla TTA-L-johtiminen *tumputella*) (vrt. *tumppu* 'nahjus, väty'), *vödeillä* l. *vötkyillä* 'laiskotella, hidastella'. Monista pelkällä TA-johtimella derivoiduista

(yht. n. 10) on vaikea ratkaista kannan kategoriaa. Esimerkiksi 'hidastelemista' merkitsevän *mämmätä*-verbin taustalla ovat murre-sanat *mämmäköidä*, *mämmäköitä*, mutta nominikantaa ei voi osoittaa. Statusverbiä vastaava nomini saattaa myös olla takaperoisesti johdettu, kuten Penttinen esittää esim. sanoista *jyyrätä* 'opiskella innokkaasti' ja *jyyrä* 'innokas opiskelija'. Muita TA-johdimisia sotilasslangin statusjohdoksia: *höselttää* 'hutiloida', *löhötä* (>*löhö* 'laiska, vuoteessa viihtyvä mies'), *nysvätä* l. *nyhrätä* (vrt. puhekielen *nysvä* 'tyhmä'), *relluta* 'kartella palvelusta' (vrt. *rellu* 'palvelusta kartteleva mies'), *rotjata* 'vetelehtiä' (vrt. *rotjo*, *rotju* 'vetelehtijä'), *urveltaa* (vrt. *urvelo* 'purnari') jne. I-johdimisten (yht. n. 15) valtaosa on kannaltaan kolmitavuisia (*jekylöidä* 'kartella palvelusta' < *jeky(y)li*, *jekylli* 'palvelusta kartteleva mies' (vrt. tri Jekyll), *lusperoida* < *lusperi* 'palvelusta kartteleva', *mullia* < *mulli* 'hölmö', *niuha* < *niuho*, *nynniä*, *pippaloida* 'norkoilla, hortoilla', *sumpuloida* 'tunaroida, hölmöillä' (vrt. *sumpula* 'järjestymätön sotilasjoukko'), *suhmuroida* 'hölmöillä, tunaroida', *toplukoida* 'tunaroida, hölmöillä', *tumpuloida* 'hidastella, hölmöillä' (vrt. *tumpula* 'hidastelija'), *urpuloita* 'purnata' (vrt. *urputtaa*), *urveloida* (vrt. *urvelo* 'hidasjärkinen, tyhmä'). Tämänkin aineiston TTA-johdimiset statusjohdokset (n. 20) ovat odotuksenmukaisesti deskriptiivisiä, pääosin onomatopoeettisia, esim. seuraavat purnaamista ja valittamista merkitsevät johdokset *mos(s)ottaa* l. *mössöttää*, *mussuttaa*, *nöpöttää*, *roinottaa*, *tuputtaa*, *urbuttaa* l. *urputtaa* ja niiden pragmaattisena vastapoolina olevat liian innokasta yrittämistä merkitsevät verbit *ipottaa*, *nipottaa* ja *niuhottaa*. Sen sijaan ankaraa kouluttamista merkitsevissä on itsenäisenä esiintyvään nominikantaan perustuviakin statusjohdoksia, kuten *tylyttää* (vrt. *tyly* 'säälimätön kouluttaja') ja *pomottaa* (< *pomo*). Momentaanijohdosten mallin mukaan syntyneitä ovat *gonahtaa/konahtaa* ja *gonahdella/konahdella*, jotka alkuaan saattavat pohjata laajalevikkiseen murre-sanaan *konahdella* 'komennella, tiuskia' (vrt. murt. *kona* 'vanha, huono') mutta jotka nykyään ehkä hahmottuvat denominaalisiksi statusjohdoksiksi kantasananaan *gona/kona* 'seuraavaksi kotiutettavaan ikäluokkaan kuuluva varusmies' (ks. Laalo 1983, 80).

2.4.3. Arkisen yleiskielen statusjohdoksia

Slangin statusjohdosten tyyliin vaikuttaa ratkaisevasti kantanomini. Kuitenkin myös käytetyillä johdinyhtymillä on oma tyyliinsä. Deskriptii-

visanastossa, jota suuri osa slangisanoista edustaa, näkyy pyrkimys samakaavaisuuteen (Länsimäki 1988, 233—234). Slangijohdosten rakenteeseen vaikuttaa myös muoti (Anttila 1976, 126—131). Affektisen puhekielen mallit heijastuvat tuoreutta tavoittelevaan yleiskieleenkin.

Jo vanhastaan yleisen johdostyyppin käytön lisääntymistä on vaikea vain kielenkäyttöä tarkkailemalla todistaa. Havaitakseni kielenkäyttäjät kuitenkin selvästi suosivat statusjohdoksia arkisessa yleiskielessä, mitä todistaa esimerkiksi uusien statusjohdosten luominen produktiivisten mallien mukaan. Seuraavassa esimerkkejä tuoreehkoista statusjohdoksista:

Johtimena I: *hihhuloida* (''Hihhulointi tasaantuu uskonvarmuudeksi'' HS 2. 12. 89), *hiipparoida* (IS:n mainos 13. 4. 89), *häiriköidä* (HS 8. 6. 89), *insinööroidä* (HS 29. 9. 89), *kipparoida* (HS 23. 5. 89), *köppyröidä* (''Uninen köppyröinti flyygelin edessä ihastutti yleisöä'' HS 3. 12. 89), *lehtoroida* (Matti Seppälä 12. 6. 89), *lälläroidä* (Paavo Lipponen HS:ssa 20. 5. 90), *meklaroida* (HS 11. 6. 89), *piiparoida* (vrt. *piipari*) 'soittaa nokkahuilua' (Elli Kytömäki 20. 10. 89), *robotoida* 'leikkiä robottia' (Mebs 1986, 87), *rumpaloida* (HS 19. 10. 89), *räätälöidä* (SK 24/89), *sihteröidä* (Anna 31/89), *tuomaroida* (HS 15. 5. 89), *väkkäröidä* (SK 23/89), *öykkäröidä* (HS 13. 1. 90).

Johtimena TA-L: *hitaila* (HS 26. 9. 89), *homoilla* (HS 29. 4. 89), *häjyillä* (US 3. 3. 89), *jermuilla* (IS 4. 2. 89), *kipuilla* (HS 18. 11. 89), *kiivailla* (''Vaikutelma on kivaileva, värikäs ja täynnä naivistisia yksityiskohtia.'' SK 4/90), *konnailla* (HS 22. 3. 89), *kurjailla* (Varpu Välimäki 19. 6. 89), *köyhäillä* (HS:n kuukausiliite 12/89), *leluilla* 'olla leluna' (Tarmo Manni TV 4. 11. 89), *machoilla* (TS 10. 6. 89), *misseillä* (TV 8. 2. 89), *nakuilla* (TS 19. 10. 89), *neuroilla* (Muoti ja kauneus 6/89), *pehmoilla* (HS 16. 4. 89), *pomoilla* (HS Kuukausiliite 3/89), *puluilla* (''Arvelen, että puluilu soman vaimon kanssa ei ole eskelismäistä tehokkuutta.'' HS 28. 10. 89), *pöljäillä* (HS 11. 8. 89), *rahvastella* (HS 16. 5. 89), *raitistella* (HS 18. 12. 89), *rentoilla* (Vihreä lanka 12. 1. 90), *siipeillä* (HS 9. 12. 89), *sopuilla* (HS 16. 4. 89), *söpöillä* (TS 19. 4. 89), *rötvästellä* (IS 30. 12. 89), *tyttöillä* (''Mutta kun on tyttöillyt viikonlopun, naisroolissa, joka on itselle tutumpi ja läheisempi, siitä irtoaminen on hyvin vaikeaa.'' HS 9. 9. 89).

Johtimena I-stA-L: *jäykistellä* (Helsingin City-lehti 2/89), *kangistella* (HS 15. 1. 90), *miehistellä* (''Päivä miehisteltiin pelkillä tennissukilla, vaikka varpaita paleli niin peeveelisti.'' Turun Citylehti 11/89), *nostella* (Turkulainen 29. 3. 89).

2.4.4. Statusjohdosten suosion syitä

Osa edellä olevista statusjohdoksista on todennäköisesti syntynyt produktiivisten sananmuodostusmallien mukaan ilman tietoisia tyyliyrki- myksiä. Osasta taas näkyy kielenkäyttäjän kokeilunhalu ja kielellä leikkittely. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat esim. erisnimikantaiset johdokset: *gorbailla* < *Gorba*(tsov) (radio Auran Aallot 3. 2. 90), *elvistellä* < *Elvis* (Presley) 'esiintyä itsevarmasti' (HS 23. 10. 87), *eppuilla* < *Eppu* (Normaali) (Anna 28/89), *hanttailla* < *Hantta* (Krause) (HS 22. 2. 89), *holkeroida* < (Harri) *Holkeri* (Hannu Taanilan kirjapäiväkirja, yleisradio 4. 3. 90), *jurvailla* 'laukoa julkisesti ajatuksia ajattelematta seurauksia' < (kansanedustaja Marita) *Jurva*⁴ (US 19. 5. 90), *juudastella* < *Juudas* (Närhi 1988, 86), *manuilla* < *Manu* (= Mauno Koivisto) 'viisastella' (HS 22. 2. 89), *marttailla* < *Martta* (Eve Hietamies 1986, 140), *peitsamoilla* < (Kari) *Peitsamo* (HS 30. 9. 89), *ramboilla* < *Rambo* (HS 19. 11. 89), *turkkailla* < (Jouko) *Turkka* (radio Auran Aallot 22. 11. 89), *väyryillä*, *väyrystellä* (HS 14. 9. 89) < (Paavo) *Väyry*(nen). Koska johdinyhtymä TA—L on yleinen statusjohdoksissa ja koska kantana on erisnimi, voidaan edellä olevien verbien merkitykseksi yleistää 'käyttäytyä kuten kannan ilmaisema henkilö.' Tarkempi merkitysanalyysi edellyttää kielenulkoista tietoa (ks. Clark — Clark 1979, 783—784). Kielessä ennestään olevat erisnimikantaiset verbijohdokset (*boikotoida*, *gallupoida*, *jeesustella*, *muiluttaa*, *perkelöidä* jne.) ovat jo leksikaalistuneet määrämerkitykseen, esim. *perkelöidä* sanomisjohdokseksi, samoin kuin erisnimipohjaiset appellatiivit (esim. *ottaa ritolat*). Esimerkiksi *Muilu*-nimestä on derivoitu kausatiivisuutta korostava *muiluttaa* eikä subjektin roolia tai tilaa korostavaa statusjohdosta *muiluilla*. *Jeesustella* on leksikaalistunut merkitsemään hurskastelemista (sotilasslangissa *jeesustelu* 'iltahartaus'). Leksikaalistumattomana statusjohdoksena *jeesustella* kuitenkin esiintyy seuraavassa: "Mielestäni on jollakin tavalla kunniaksi Niilo Yli-Vainiolle ja kumppaneille, että he ovat ottaneet vastaan tämän jengin ja yrittäneet palauttaa heidän ihmisarvonsa. Se on *jeesustelua* sanan parhaassa merkityksessä." (HS 2. 2. 90).

⁴ *Jurvailla*-johdoksen rinnalla ovat esiintyneet myös merkitykseltään spesifisemmät *Jurva*-kantaiset johdokset *jurvaista* (Me naiset 24/90) ja *jurvahdella* (HS 5. 7. 90) (vrt. *tiuskaista* ja *tiuskahdella*).

Edellä olevat statusjohdosesimerkit olen tavannut arkisesta käyttökielestä, jolla usein on muitakin tavoitteita kuin tiedonvälitys. Luovuus pääsee helpoimmin esiin tyylliltään epävirallisessa kielessä, jossa ilmaisun vakiintuneisuus ei välttämättä ole etu. Vanha johdos voidaan hylätä vaihtelun vuoksi, korvata esim. *viisastelu viisailulla*. Samasta syystä voidaan tavanomaisen ilmaisun sijaan panna vanha mutta harvinainen tai murreväriseksi jäänyt johdos, esim. *kiukuta* tai *kiukkuilla pro kiukutella* ja *haastattaa pro haastatella*.

Puheenomaisen tyylin tavoittelu on yksi statusjohdosten suosion syistä. Rennon tyylin tuntomerkkeihin voi kuulua myös ilmaisun nasevuus. Mutta vaikka verbin ja nominin korvaavat statusjohdokset rakenteena ovat taloudellisia, on johdosten merkitys väljä ja kontekstisidonnainen. Rennossa arkityylyssä pyritään siis yhdistelmään niukka muoto + löyhä ja assosiaatioiltaan runsas merkitys. Edes parafrasityypistä ei voi olla varma ilman kontekstia. Vaikka verbi *mummoilla* (SK 38/89) rakennevihjeidensä perusteella todennäköisesti onkin tulkittava statusjohdokseksi, voi johdoksen merkitys olla muukin. Esimerkiksi yhdyssanas *mummoiluautoilu* (HS 29. 10. 89) *mummoileminen* merkitsee mummon luona käymistä. Sen sijaan virallissävyisessä kielessä tiiviyyteen ei pyritä tarkkuuden kustannuksella.

Terho Itkonen (1970, 223—235) on kiinnittänyt huomiota (U)US-johtimisten ominaisuudennimien produktiivisuuteen. Erityisesti roolia tai asemaa ilmaisevien (U)US-johdosten käyttö on jatkuvasti lisääntynyt: ”Pelliselle hänen luovat aktiviteettinsa, *kirjailijuus*, *taitelijuus* ja *muusikkous*, ovat yhtä olemusta.” (HS 16. 5. 90). Sama roolittamisen tarve heijastuu statusjohdoksissa. Ennestään kielessä oleva johdos voidaan korvata subjektin roolia korostavalla uudella johdoksella: instrumentatiivisen *rummuttaa*-johdoksen sijasta esiintyykin statusjohdos *rumpaloida* (HS 19. 10. 89), *hiippailla*-verbin sijasta derivoidaan *hiippari*-kantainen *hiipparoida* (IS:n mainos 13. 4. 89) ja *häiritsemisen* sijasta *häiriköidään*.

Osaan statusjohdoksista (esim. *hidastella*, *nöyristellä*) on jo vanhaan kuulunut subjektin toiminnan tarkoituksellisuuden merkityspiirre. Tämän piirteen takia voidaan luoda statusjohdos predikatiivisen parafrasin paikalle: *kivailla pro olla kiva*, *sopuilla pro olla sovussa*. Statusjohdoksella voi myös korostaa, että subjekti myöntää tilansa, vaikka ei olisi siihen tietoisesti pyrkinyt: *nolostella pro olla nolo*. Subjektin pyrkimys olla kannan ilmaiseman kaltainen liittyy erityisesti (I-)(S)TA-L-johdoteisiin statusverbeihin ja vertautuu frekventatiivien potentiaaliseen konatiivisuuteen (vrt. Yli-Vakkuri 1986, 58—59): ”Minulla on ollut aikaisemminkin taipumusta *itsemurhailuun*” (HS:n kuukausiliite 12/89);

”Postipankki *jarrutteli* uusien asiakkaiden tulvaa” (HS 25. 1. 90). Mikäli taas halutaan korostaa subjektin statuksen tahattomuutta, voidaan produktiivisten mallien mukaan korvata vanha tahallisuuspiirteen sisältävä johdos (esim. *hidastella*) uudella: ”Tullin sisällä yritetään selvittää, kuka on vastuussa *tilastohitailusta*.” (Radiouutiset 26. 9. 89).

Osa statusjohdoksista on siis rakenteeltaan identtisiä verbikantaisten frekventatiivien kanssa:

S1 *hidastaa* S2:ta (kausatiivi)

S1 *hidastelee* S2:ta (kausatiivin frekventatiivi)

S1 *hidastaa* S1:tä > S1 *hidastelee* (refleksiivi > statusjohdos)

Deverbaaliset refleksiivit ovat tukena selvästi denominaalisille statusjohdoksille, joilla ei edes muodollisesti ole kausatiivista välivaihetta. (I)STA-L-johtimisten rinnalle viime aikoina käyttöön ilmestyneet TA-L-johtimiset verbit ovat osoitus selvästi denominaalisen statusjohdosmallin vahvistumisesta: vrt. *hidastella* — *hitailta*; *viisastella* — *viisailta*. Kun *pomotella*-johdoksen sijasta valitaan muoto *pomoilla* ja *retkutella* ja *tylytellä* -verbien sijasta *retkuilla* ja *tylyillä*, karsitaan niin ikään potentiaalisesti kausatiivinen välivaihe (*pomottaa*, *retkuttaa*, *tylyttää*). Prototyypinen statusjohdos korostaa roolia, ominaisuutta tai tilaa, ei subjektin toimintaa.

Statusjohdosten määrän lisääntymiseen liittyy myös yksi morfologinen muutostendenssi: yhdysverbien käyttö on lisääntynyt eivätkä entiset rakennerajoitukset enää näy pätevän (ks. esim. Häkkinen 1987, 7—27; Rahtu 1984, 409—430). Yleiskielisissä esityksissä on alkanut esiintyä yhdyssanakantaisia johdoksia, jotka tuovat mieleen 1800-luvun sanakirjojen *valtioviisastelemiset* ja *ulkokullailemiset*: *hiihtolomailla* (HS 24. 2. 90), *lastentapahtumoida* (Kulmakunta 16. 2. 90), *ruutuyseillä* (Kulmakunta 21. 11. 89), *soolopianoilla* (HS 1. 2. 90) ja *yömyöhäillä* (TV marraskuu 89). Mahdollisuus johtaa yhdyssanoista verbejä tuottaa uusia yhdysverbejä. Tuoreet yhdysverbit taas toimivat yhä uusien vastaavanrakenteisten verbijohdosten malleina. Yhdysverbien suosio näkyy myös subjektia luonnehtivina ja roolittavina yhdyssanakantaisina statusjohdoksina: *jälkiviisailta* (<*jälkiviisas*) (HS:n kuukausiliite 20/89), *rattijuoppoilla* (TV 11. 3. 89).

2.4.5. Miksi statusjohdoksissa suositaan johdinyhtymää TA-L?

Johdinyhtymä TA-L on yleinen sanaluokanmuuttajana. Sen suosioon TA-johtimen rinnalla tai sijasta vaikuttavat osin rakenneseikat: TA-L-yh-

tymällä derivoidut verbit ovat morfofonologisesti, esim. astevaihtelun suhteen, usein yksinkertaisempia kuin TA-johtimiset (vrt. esim. *aivota* : *aivoan* — *aivoilla* : *aivoilen*; *ekota* (?) : *ekoan* — *ekoilla* : *ekoilen*; *varvuta* : *varpuan* — *varpuilla* : *varpuilen*). Kaikista L-johtimisista verbeistä voidaan lisäksi derivoida lyhyt U-johtiminen teonnimi (vrt. *aivoaminen* — *aivoilu*; *ekoaminen* — *ekoilu*; *varpuaminen* — *varpuilu*) (Rintala 1978, 160).

TA-L-johdinyhtymän suosioon statusjohdoksissa on lisäksi erityisyyensä. L-johdin on viimeisenä statusjohdosten derivaatiosuffiksina joko pakollinen tai valinnainen. Pakollinen se on niissä johdoksissa, joissa (T)TA-johtimeen päättyvä verbi olisi kausatiivinen: *herkistää* — *herkistellä*, *nöyristää* — *nöyristellä*. Pakollinen se on myös silloin, kun nominikannasta ei lainkaan esiinny TA-johtimista johdosta: *hölmöillä* — **hölmötä*, *retkuilla* — **retkuta*, *sikailla* — **siata*, *uunoilla* — **uunota*. Valinnainen se on (T)TA-johtimisten statusjohdosten rinnalla: *aallota* — *aaltoilla*, *diivata* — *diivailla*, *paimentaa* — *paimennella*; *höpsöttää* — *höpsötellä*, *töröttää* — *törötellä*. Vain osasta kolmitavuisia nomineja ja jäännöslopukkeeseen päättyvistä kannoista ei voi derivoida L-johtimeen päättyvää statusjohdosta. L-johdin statusjohdosten viimeisenä johtimena on siis useimmiten mahdollinen ja usein pakollinen. Niinpä sen käyttö on lisääntynyt myös varmuuden vuoksi. On syntynyt malli, jota sovelletaan muita vaihtoehtoja lainkaan kokeilematta. Myös TA-johtimisena jo vakiintunut johdos saattaa syrjäytyä TA-L-johtimisen tieltä. Näin on käynyt esim. verbille *diivata*, joka esiintyy yksinomaisena esim. Saarikosken v. 1969 suomentamassa romaanissa Sieppari ruispellossa. Nykysuomen slangisanakirjassa (1979) *diivata* ja *diivailla* ovat rinnan, mutta molemmissa käyttöesimerkeissä on vielä muoto *diivata*. Viime aikoina en ole tavannut muuta kuin *diivailla*-johdosta. NS:ssa esiintyy vielä statusjohdosten *kiivailla* ja *kiivastella* rinnalla verbi *kiivata*, mutta jo vanhahtavaksi luonnehdittuna. *Ujostella*, *viekastella* ja *ylvästellä* -johdosten rinnalla ovat harvinaisiksi luonnehditut *ujostaa*, *viekastaa* ja *ylvästää*, joita tuskin enää käytöstä tapaa. NS:n TA-johtimisten statusjohdosten joukossa on joitakin yleisiä ja normaalityyisiä (esim. *opastaa*, *puhertaa*, *sairastaa*, *varastaa*); jotkut ovat leksikaalistuneita (*harrastaa*, *kalvattaa*). Useimmat NS:n TA-johtimiset statusjohdokset ovat kuitenkin deskriptiivisiä (*köntystää*, *lyllertää*, *löpertää*). Produktiivisena statusjohdosten suffiksina ei TA enää yksinään toimi.

Statusjohdosten suosituin, L-johtimeen päättyvä rakennemalli saa tukea frekventatiiveilta, joiden käyttö arkisessa yleiskielessä on erittäin runsasta. On vaikea todistaa, että frekventatiiveja käytettäisiin enemmän kuin ennen, onhan tyyppi vanhastaankin produktiivisimpia verbijoh-

doslajeja. Kuitenkin ”frekventatiivityylin” suosio on silmiinpistävä. Samaa pehmentämistä ja epämääräistämistä palvelee *niinkuin* (”*niinku*”) -konjunktion sekä konditionaalin runsas käyttö (ks. Yli-Vakkuri 1986, 206—207). Frekventatiivijohdosten ilmaisema epäsäännöllinen toistuilevuus, epäintensiivisyys, jopa leikillisuus (Wiik 1975, 155) sopii huolettomaan puheenomaiseen yleiskieleen:

Tule talletusjuhliin! Nyt jopa 10 % *käyttelytilille!* (HS 13. 9. 89);
 Heinäkuu *sujuili* normaalisti. (Kulmakunta 4. 8. 89);
 En ole kovin tarkka, *kahlailen* estottomasti kaikenmoista. Lisäksi *se-lailen* harrastuskirjoja, maalaustaiteesta terveysoppaisiin, ja *harrastelen* kerrankin terveitä elämäntapoja. (Lukija 3/89);
 ”Aamulla *keräillään* sängystä yön aikana *putoilleet* mummut — —” (Kielikellossa 3/89 referoidusta ylioppilasaineesta);
 Mutta markkinointiosasto se ainakin aikakauslehdissä *määräilee* kenestä julkkiksestä *kirjoittelet*. (HS 27. 5. 89);
 Kristillisuus ohenee kuin otsonikerros, mutta eipä *kompromissaile* paavikaan maailman kanssa. (SK 24/89);
 Minä sitä tuota Koppia *sietelen*. (Hannu Taanilan kirjaväiväkirja, yleisradio 10. 12. 89);
 Siinä kun katselee muiden *mälläilyä*, alkaa äkkiä ajatella, että vika on minussa. (HS:n kuukausiliite 12/89);
Golffailen Luukissa (HS:n otsikko 13. 5. 90).

Frekventatiivijohdosta käytetään myös verbeistä, joiden L-johtiminen muoto on lähes leksikaalistunut refleksiiviseen merkitykseen. ”Louekoski *lämmittelee* gallup-kieltoa vaalien alle” (HS 11. 5. 88); ”Näin koulu *totuttelee* oppilaat tekniikan jatkeiksi — —” (HS 13. 2. 89). Seuraavassa esimerkissä frekventatiivi on kielenvastainen: ”Kyllä hänellekin palkinto *annellaan*.” (Radio Auran Aallot 24. 2. 90). Frekventatiivimuotoa on käytetty tyylyisistä, sen merkitystä analysoimatta.

Yhteys L-loppuisten denominaalisten statusjohdosten (*hitailta*) ja verbaalisten frekventatiivien (*lauella*) välillä on vahva. Yhtenä siltana niiden välissä ovat juureltaan denominaaliset muutosjohdokset, jotka viimeiseltä derivaatioaskeleeltaan ovat frekventatiiveja mutta funktioltaan kuitenkin lähellä statusjohdoksia. Semanttinen siirtymä on niissä selvempi kuin denominaalisen kausatiivin refleksiivijohdoksiin rinnastuvissa (*kärjistää — kärjistellä; varmistaa — varmistella*). Niiden epätavallinen kaksikasvoisuus — toistuva muutos vai tila? — saattaa säilyä kontekstissakin. Yleisimpiä lienee arkityylinen *sekoilla*. Muita esimerkkejä:

Irene Papas esittää *kiihtyilevää* leskeä (HS 27. 1. 90);
 Iltapäivällä sade *taukoilee* (TV-uutiset 26. 2. 90);
 Ukko *ärtyilee*, kun hänen kaveriaan, tullihallituksen Lainetta vaaditaan eroamaan. (HS 28. 10. 89).

3. Lopuksi

Olen edellä käsitellyt nominien verbistämistä ja uusien denominaalisten verbijohdosten merkityksen määräytymistä. Nominin verbistäminen on pohjimmiltaan syntaktinen operaatio, joka suomessa (toisin kuin englannissa) toteutetaan morfologian keinoin. Määrämerkityksisiä primäärijohtimia on suomessa vähän: TTA, U ja N/TA. Mikäli ne eivät käy, on nominin verbistämiseen kaksi mahdollisuutta: 1) Käytetään vain sanaluokanmuutostehtävän omaavia johtimia TA ja I/ITS ja luotetaan johdoksen pragmaattiseen tulkintaan. 2) Käytetään kieleen vähitellen vakiintuneita määrätehtäväisiä johdinyhtymiä, joista edellä olen esimerkinomaisesti käsitellyt muutamia. Jos käytettävissä on tehtävänsä vakiintunut johdinyhtymä, sitä on myös käytettävä (ei **virota*, **virostaa*, **virottaa*, vaan *virontaa*).

Jo vanhimmista suomen kielen kuvauksista heijastuu käsitys derivaatiojärjestelmien ongelmallisuudesta taivutusjärjestelmiin verraten. Eroa pidetään edelleen huomattavana, vaikka vähitellen onkin alettu puhua jyrkän laatueron sijasta aste-erosta ja korostaa johto-opin eräiden osien ja taivutusopin sukulaisuutta (ks. esim. Kytömäki 1989). Derivaation tyyppiin on heterogeenisuus: järjestelmä koostuu toisaalta yksittäisistä sanoista, jotka voivat toimia uusien johdosten malleina, tosin taustalla olevan funktionaalisen tyyppin tukemina (esim. *bassotella* (HS 30. 1. 90) ja *bongotella* (HS 28. 8. 89), vrt. *rummutella*; *jassitella*, vrt. *jossitella*; *rikostella* (SK 9/90) vrt. *rötöstellä*). Toisaalta järjestelmä on niin holistinen, että esimerkiksi denominaalisen verbijohdostyyppin produktiivisuutta voi tukea samalla kertaa deverbaalinen johdosryhmä ja nominijohdostyyppi (esim. *hurjahtava*, *paksahava*, *paksuhava*, vrt. momentaaniverbit ja moderatiivadjektiivit). Taustalla oleviin kielihistorian selityksiin en ole puuttunut, koska pyrin käsittelemään johtoprosesseja synkronisesti.

Yksi nykykielen produktiivisista denominaalisista verbijohdostyypeistä ovat statusjohdokset, erityisesti TA-L-johdokset, joiden suosiota olen pyrkinyt selittämään sekä ilmaisutarpeesta että kielen rakenteesta lähtien. Aineistoni tuottajat ovat tuskin tietoisia sanamuodostuksen normeista. Johdosten ikonisuutta voidaan perustella arkikielen affektisuudella. Spontaanisti syntyneet johdokset voidaan samalla tulkita vaihtelevan muodin ilmentymiksi. Niitä voi kuitenkin myös tarkkailla oireina — joskaan ei vielä todisteina — meneillään olevasta kielen kehityksestä.

LÄHTEET JA LYHENTEET

Aineslähteet

- HIETAMIES, EVE 1986: *Huomenna on paremmin*. Keuruu.
 KAIPAINEN, ANU 1989: *Nuoruustango*. Juva.
 KAURANEN, ANJA 1989: *Kiinalainen kesä*. Juva.
 LAINE, JARKKO 1988: *Saksalainen vävy*. Keuruu.
 MEBS, GUDRUN 1987: *Ripa ja mummi*. Porvoo.
 NÄRHI, HARRI 1988: *Vartija*. Jyväskylä.
 SALINGER, J. D. 1961: *Sieppari ruispellossa*. Suom. Pentti Saarikoski. Helsinki.
Aku Ankk. Helsinki./ *Anna*. Helsinki./ *City-lehti*. Helsinki./ *City-lehti*. Turku./
 HS = *Helsingin Sanomat*. Helsinki./ *Iltasanomat*. Helsinki./ *Kotiliesi*. Helsinki./ *Kulma-*
kunta. Turku ./ *Muoti ja kauneus*. Helsinki./ *Opettaja*. Helsinki./ SK = *Suomen Kuvaleh-*
ti. Helsinki./ *Tiede 2000*. Helsinki./ *Turkulainen*. Turku./ TS = *Turun Sanomat*. Turku./
 US = *Uusi Suomi*. Helsinki./ *Vihreä lanka*. Helsinki./ *YK-tiedote*. Suomen YK-liitto.
 Helsinki.
Radio ja TV. Suomen yleisradio.
 Paikallisradio *Auran Aallot*. Turku.

MUUT LÄHTEET

- AHLMAN, FERD. 1865: *Svenskt-Finskt Lexicon*. Helsingfors.
 ——— 1874: *Ruotsalais-Suomalainen ja Suomalais-Ruotsalainen sanakirja*.
 Jälkimmäinen osa: Suomalais-Ruotsalainen. Helsinki.
 AIRILA, MARTTI 1950: Muutamia uudissanaehdotuksia. *Virittäjä*.
 AITCHISON, JEAN 1987: *Words in the Mind*. An Introduction to the Mental Lexicon. Ox-
 ford.
 ANTTILA, RAIMO 1976: Affektiivis(-deskriptiivis-onomatopoeettis)ten sanojen asema kie-
 len merkityssysteemissä. *Virittäjä*.
 CLARK, E. V. — CLARK, H. H. 1979: When nouns surface as verbs. *Language*. Journal
 of the Linguistic Society of America. Ed. by WILLIAM BRIGHT. Vol. 55 : 4.
 Baltimore.
 EURÉN, G. E. 1860: *Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja*. Hämeenlinna.
 EUROPÆUS, D. E. D. 1853: *Svenskt-finskt Handlexicon*. SKST 16. Helsingfors.
 FLORINUS, HENRIK 1678: *Nomenclatura rerum brevissima. Latino-Sveco-Finnonica*.
 Aboae. Näköispainos. Pieksämäki 1976.
 GANANDER, CHRISTFRID 1786—1787: *Nytt Finskt Lexicon I—III*. Näköispainos. Porvoo
 1937—1940.
 GRÖNHOLM, MAIJA 1988: *Ruotsalaiset lainasanat Turun murteessa*. Åbo.
 HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Neljäs, korjattu ja lisätty
 painos. Keuruu.
 HUHTALA, AARRE 1984 — 1989: *Vuoden sanoja*. MMM.
 HÄKKINEN, KAISA 1987: Suomen kielen vanhoista ja uusista yhdysverbeistä. *Sananjalka*.
 ITKONEN, ERKKI 1966: *Kieli ja sen tutkimus*. Helsinki.
 ITKONEN, TERHO 1970: Avoimuudesta tunnettuuteen. *Virittäjä*.
 JUDÉN, JAC. 1818: *Försök till utredande af finska språkets grammatik*. Wiborg.
 JUSLENIUS, DANIEL 1745: *Suomalaisen Sana-Lugun Coetus*. Stockholm. Näköispainos
 Henrik Gabriel Porthanille kuuluneesta välilehtisestä kappaleesta. SKST 288.
 Porvoo 1968.
 KANGASMAA-MINN, EEVA 1973: *Primaaristen johdinainesten funktioista*. Commentatio-
 nes Fennicae ex Instituto linguae Fennicae Universitatis Turkuensis editae 8.
 Turku.

- KARTTUNEN, KAARINA 1979: *Nykysuomen slangisanakirja*. Porvoo.
- KELLOGREN, H. 1847: *Die Grundzüge der finnischen Sprache mit rücksicht auf den ural-altaischen Sprachstamm*. Berlin.
- KIELIKELLO. Kielenhuollon tiedotuslehti. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.
- KYTÖMÄKI, LEENA 1977: *Suomen verbijohdosten generointia*. Lisensiaatintyö. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- 1989: Teetoverbit: johdon ja taivutuksen välimaastoa. *Sananjalka*. Turku.
- LAALO, KLAUS 1983: Nykysuomen kaksitavuisten nominien nuorin ikäkerrostuma: puhekielen uudennokset. *Virittäjä*.
- LABÁDI, GIZELLA — SAARINEN, SIRKKA 1990: Suomen ja unkarin denominaalisesta verbijohdosta. Käsikirjoitus.
- LEINO, PENTTI 1989: Kirjakieli — puutarha vai kansallispuisto? *Virittäjä*.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1988: Mallien osuudesta sanojen johtamisessa. *Virittäjä*.
- LÖNNROT, ELIAS 1866—1880: *Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja I—II*. Kolmas, manulmenetelmällä jäljennetty painos. Porvoo 1958.
- MMM = *Mitä-Missä-Milloin*. Kansalaisen vuosikirja. Helsinki.
- MUSTAKALLIO, J. 1883: Vuokkiniemen Akonlahden kylän ynnä sitä ympäröivien kylien kielimurteesta. *Virittäjä*.
- NS = *Nykysuomen sanakirja I — VI*. Porvoo 1951—1961.
- PENTTILÄ, AARNI 1957: *Suomen kelioppi*. Porvoo.
- PENTTINEN, ANTTI 1984: *Sotilaslangin sanakirja*. Juva.
- RAHTU, TOINI 1984: Suomen nominaalkuiset yhdysverbit. *Virittäjä*.
- RAPOLA, MARTTI 1960: *Sanojemme ensiesiintymiä*. Agricola Yrjö-Koskiseen. Valikoima. Tietolipas 22. Helsinki.
- RENVALL, GUSTAVUS 1826: *Suomalainen Sana-Kirja*. Aboae.
- RINTALA, PÄIVI 1978: Sananjohdon produktiivisuudesta ja sen rajoituksista nykysuomesa. *Rakenteita*. Juhlakirja Osmo Ikolan 60-vuotispäiväksi 6. 2. 1978. Turku.
- RÄISÄNEN, ALPO 1978: Kantasanan ja johdoksen suhteesta. *Virittäjä*.
- 1988: *Suomen kielen u-johtimiset verbit*. Suomi 141. Helsinki.
- SCHRODERUS, ERICUS 1637: *Lexicon latino-scondicum*. Utgivet med alfabetiska register öfver de svenska och de finska orden av Bengt Hesselman. Näköispainos. Uppsala 1941.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia.
- SUOJANEN, MATTI K. 1963: *Turun oppikoululaisten slangisanasto*. Laudaturtyö. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Uudissanasto 80*. Toimittanut Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielitoimisto. Porvoo 1979.
- WIHK, KALEVI 1975: Suomen frekventatiivi ja kontinuaatiivi. *Virittäjä*.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1986: *Suomen kielipillisten muotojen toissijainen käyttö*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 28. Turku.

LEENA KYTÖMÄKI: *Strukturmodelle nominalstämmiger Ableitungen*

Bei der verbalen Derivation im Finnischen bilden diejenigen Suffixe eine wichtige Gruppe, deren einzige Funktion darin besteht, Nomina in Verben zu überführen. Die Bedeutung der so entstandenen Derivate bestimmt sich pragmatisch: Sie ergibt sich aus der Bedeutung des Stamms und dem Zusammenhang, in dem das Verb gebraucht wird. Nomina selbst können im Finnischen nicht direkt als Verben verwendet werden, wie dies beispielsweise im Englischen der Fall ist: *a neighbour* 'naapuri' (Nachbar), *to neighbour* 'olla naapuri' ('naapuroida' = 'nachbarn' = Nachbar sein). Die ihrer Funktion nach üblichsten strukturellen denominalen Verbalsuffixe sind I und TA sowie die Suffixverbindung TA-L: *aarioida* 'laulaa aariota' (Arien singen), *kitaroida* 'soittaa kitaraa' (Gitarre spielen), *pilleroïdä* 'syödä pillereitä' (Tabletten einnehmen), *sapuskoida* 'nauttia sapuskaa' (Speise zu sich nehmen), *afrota* 'tanssia afrikkalaistyylisesti' (nach Art der Afrikaner tanzen), *hanskata* 'lakkoilla eli panna hanskat naulaan'; 'tapella nyrkein' (streiken, d.h. alles hinwerfen; mit geballten Fäusten aufeinander losgehen), *ojata* 'kaivaa ojaa'; 'ajaa ojaan' (einen Graben ausheben; in den Graben fahren), *perestroikata* 'kannattaa p:aa' (Anhänger der Perestroika sein), *uniceffata* 'tukea U:n toimintaa' (die Aktivitäten der UNICEF unterstützen), *avoilla* 'käyttää aivojaan' ('sein Gehirn gebrauchen' = etwas mit Verstand tun), *jumoilla* 'esiintyä Jumo-klubilla' (in einem Klub namens Jumo auftreten), *kauhuilla* 'harrastaa kauhukulttuuria' (sich mit Horrorkultur beschäftigen), *liedellä* 'opiskella liedä' (Liedgesang studieren), *munailta* 'tehdä munauksia' ('eine Blamage tun' = sich blamieren).

Ein Grund für die heutige Vorliebe, mit allgemeinen Suffixen spontan abgeleitete denominalen Verben zu gebrauchen, kann im Englischen zu suchen sein, wo sich der Gebrauch von 'Nominalverben' als sehr produktiv erweist. Auf Derivate entsprechenden Typs stößt man allerdings schon in den ältesten finnischen Wörterbüchern, z.B. findet sich bei Juslenius und Ganander *wijtelen*, *wijtelöitzen* 'slingar med fem', bei Ganander *urailen* 'går efter ett gammalt spår' und bei Lönnrot *aineilla* 'befatta sig med ämnen'.

In manchen Fällen verselbständigt sich eine der Bedeutungen eines potentiell polysemen Derivats und das Verb wird lexikalisiert: Die Verben *kieltää* und *kieliä* bringen nicht mehr einen beliebigen Bezug zur Sprache (*kieli*) zum Ausdruck. Neben der allmählichen Lexikalisierung sind in der Sprachpflege bewußte Bestrebungen zu beobachten, solche Derivate zu lexikalisieren.

Einem primären denominalen Verbalsuffix kann auch eine Spezialfunktion zukommen: Das Suffix U kennzeichnet das Verbalderivat als mutatives Verb (*mustua* 'schwarz werden', *vahvua* 'stark werden'); das Suffix TTA bringt in einem Derivat oft zum Ausdruck, daß etwas mit dem im Stamm Bezeichneten versehen wird (*mökittää* 'mit einer Hütte bebauen', *tabuttaa* 'mit einem Tabu versehen').

Für primäre Suffixe, die einen klaren Interpretationshinweis enthalten, sind jedoch die Belege nicht ausreichend. In der finnischen Sprache haben sich auch Suffixkombinationen eingebürgert und sind eingebürgert worden, denen eine spezifische Funktion zukommt.

Im Falle der Suffixverbindung (I-)TTA-L hat dies schon früh begonnen, und zwar in einer kleinen Gruppe von Anrederderivaten. In Wörterbüchern des 18. Jahrhunderts finden sich Derivate wie *muoritella* 'kalla moder' und *nimitellä* 'öknämna'. Im Nykysuomen sanakirja (Wörterbuch der finnischen Gegenwartssprache) kommen u.a. *heititellä* 'jdn. mit sie anreden', *herroitella* 'jdn. mit Herr anreden', *neiditellä* 'jdn. mit Fräulein anreden', *rouvitella* 'jdn. mit Frau anreden', *seditellä* 'jdn. mit Onkel anreden', *täditellä* 'jdn. mit Tante anreden' und *äiditellä* 'jdn. mit Mutter anreden' vor. Die Produktivität dieses Typs drückt sich auch darin aus, daß nach diesem Strukturmodell semantisch durchsichtige okkasionelle Derivate entstehen, allerdings selten: *isitellä* 'jdn. mit Vati anreden', *nolotella* 'jdn. verlegen nennen', *tohtoritella* 'jdn. mit Doktor anreden', *tytötellä* 'jdn. mit Mädchen anreden', *pojtitella* 'jdn. mit Junge anreden', *vaaritella* 'jdn. mit Opa anreden', *ämmitellä* 'jdn. mit alte Schachtel anreden' usw. . . Die spezifische Funktion der Suffixverbindung (I-)TTA-L findet ihre Erklärung in den Grundfunktionen der sie konstituierenden Primärsuffixe: Mit dem Suffix TTA kommt zum Ausdruck, daß auf etwas oder jdn. eine bestimmte Bezeichnung angewandt wird. Das Suffix TTA findet sich auch in onomatopoetischen Ver-

ben (hihittää/hihitellä 'kichern', sössöttää/sössötellä 'nuscheln'). Das Suffix L zeigt den iterativen Gebrauch der betr. Bezeichnung an. Zu den Funktionen des Suffixes L gehört auch die Kennzeichnung einer reziproken Relation. Mit der Suffixgruppe (I-)TTA-L werden neben den eigentlichen Derivaten der Anrede auch andere Derivate gebildet, die ein Sagen und den Gebrauch der Stimme bezeichnen. Die Entwicklung scheint von der Suffixverbindung (I-)TTA zu der erweiterten Form (I-)TTA-L geführt zu haben, wenn auch beide Typen nebeneinander auftreten (*niinkuttaa/niinkutella* 'in seine Rede (dauernd) niin kuin (wie) einflechten', *voivottaa/voivotella* '(dauernd) o weh sagen' = 'klagen, jammern'). Üblich ist ebenfalls die Suffixverbindung TA-L vornehmlich in Derivaten, deren Ausgangspunkt ein zweisilbiger Nominalstamm bildet. Diese Derivate vermitteln eine Aussage, in der ein bestimmter Standpunkt, eine bestimmte Verhaltensweise zum Ausdruck kommt: *jahkailla* 'immer auf der alten Sache herumreiten', *muttailla* 'dauernd Einwände vorbringen'.

Eine spezifische Funktion hat auch die Suffixkombination N-TA bekommen sowie das historisch, aber nicht mehr synchronisch eine Suffixgruppe bildende Suffix STA. Mit der Suffixkombination N-TA werden Verben abgeleitet, die das Übersetzen aus einer in eine andere Sprache bezeichnen. *Japanintaa* 'ins Japanische übersetzen', *ruotsintaa* 'ins Schwedische übersetzen', *saksantaa* 'ins Deutsche übersetzen, Verdeutschern', *unkarintaa* 'ins Ungarische übersetzen'. Als Modell dienen Verben vom Typ *pienentää* 'kleiner machen = verkleinern', d.h. Verben, die von deadjektivischen, das Suffix NE aufweisenden Translativderivaten mittels des Suffixes TA abgeleitet wurden. Bei den Derivaten, die ein Übersetzen ausdrücken, fungiert die Suffixgruppe N-TA als unteilbare funktionale Einheit. Das allgemeine Suffix TA trat ursprünglich u.a. in Verben auf, die ein Jagen und Sammeln wiedergeben: *kalata* 'fischen', *marjata* 'Beeren suchen', *saalistaa* 'auf Beute ausgehen'. Bei diesen Kaptativderivaten hat sich allmählich das Suffixelement STA eingebürgert: *hiirestä* 'Mäuse fangen', *hirvestää* 'Elche jagen', *kasvistaa* 'Pflanzen sammeln', *nimestää* 'Namen sammeln', *sanastaa* 'Wörter sammeln', *sienestä* 'Pilze sammeln', *sorsastaa* 'Enten jagen' usw..

Eine funktionale Gruppe von denominalen Verbalderivaten bilden die Statusderivate. Sie bringen Eigenschaft oder Zustand zum Ausdruck, die das Subjekt des Derivats auszeichnen und spiegeln das gleiche Bedürfnis nach Rollenzuweisung wider wie die Eigenschaftsbezeichnungen mit dem Suffix (U)US. Statusderivate werden entweder mit Hilfe von Elementen gebildet, die die Wortart verändern, z.B. mit Suffixen wie TA, TTA und I/ITS (*uurastaa* fleißig arbeiten', *jurottaa* 'ärgerlich, verstimmt sein = grollen', *emännöidä* 'Gastgeberin sein', *iloita*, 'Freude empfinden = sich freuen') oder mit Hilfe von Suffixverbindungen, von denen (T)TA-L (*hassutella* 'ausgelassen sein', *makeilla* 'sich beliebt machen') die üblichste ist. Die mittels der Suffixverbindung TA-L abgeleiteten Verben sind morphologisch einfacher als die mit Hilfe des Suffixes TA gebildeten (vgl. *varvuta* : *varpuan* und *varpuilla* : *varpuilen*). Sie erlauben außerdem die Ableitung von nomina actionis (vgl. *varpuaminen* und *varpailu*). Besonders beliebt sind Statusderivate in der freien Umgangssprache, u.a. im Slang. Das Bedürfnis der Sprachbenutzer zu experimentieren und ihre Neigung, mit der Sprache spielerisch umzugehen, spiegelt sich u.a. in den Statusderivaten wider, deren Wurzel ein Eigenname bildet (*gorbailla* vgl. (Mihael Gorbatschow), *elvis-tellä* vgl. Elvis (Presley), *manuilla* vgl. Manu = Mauno (Koivisto), *väyryillä* vgl. (Paavo) Väyrynen). Die Interpretation solcher Bildungen setzt Kenntnisse des kulturellen Kontextes voraus.

